

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Petra Mikeše, Ph.D., a soudců JUDr. Michala Mazance a JUDr. Miloslava Výborného v právní věci žalobce: **M. R.**, zast. Mgr. Pavlem Kužílkem, advokátem se sídlem Smetanova 1784/5, Přerov, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 1/376, Praha 2, proti rozhodnutím žalovaného ze dne 14. 7. 2016, čj. MPSV-2016/149400-922, a čj. MPSV-2016/149926-922, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 22. 12. 2017, čj. 59 Ad 17/2016-44,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Ustanovenému zástupci žalobce Mgr. Pavlu Kužílkovi, advokátovi se sídlem Smetanova 1784/5, Přerov, **s e p ř i z n á v á** odměna a náhrada hotových výdajů za zastupování v řízení o kasační stížnosti ve výši **3 146 Kč**, která mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Úřad práce České republiky – krajská pobočka v Olomouci rozhodnutími ze dne 6. 4. 2016, čj. 32091/2016/PRR, a čj. 32092/2016/PRR, nepřiznal žalobci (dále „stěžovatel“) dávky mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytných jednorázových výdajů, o které stěžovatel požádal žádostmi ze dne 1. 9. 2011 a 5. 10. 2011. Žalovaný v záhlaví uvedenými rozhodnutími odvolání stěžovatele zamítl a rozhodnutí

prvostupňového správního orgánu potvrdil. Stěžovatel se domáhal zrušení obou napadených správních rozhodnutí. Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci (dále jen „krajský soud“) žalobu napadeným rozsudkem zamítl jako nedůvodnou dle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Krajský soud byl vázán právním názorem obsaženým v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 8. 2014, čj. 6 Ads 95/2013-34, neboť tato věc již jednou byla zdejšímu soudu prostřednictvím kasační stížnosti předložena. Proti rozsudku krajského soudu nyní brojí stěžovatel kasační stížností.

[2] Krajský soud v napadeném rozsudku uvedl, že se žalovaný i prvostupňový správní orgán řídili závazným právním názorem Nejvyššího správního soudu vyjádřeným v citovaném rozsudku sp. zn. 6 Ads 95/2013. Krajský soud shodně se žalovaným dospěl k závěru, že stěžovatel neprokázal existenci dluhu, jehož splacení mělo zapříčinit nedostatek finančních prostředků, resp. jeho vyjádření a vyjádření jeho věřitele v průběhu správního řízení i vyjádření v žalobě si navzájem odporovala. Stejně jako správní orgány proto vycházel ze skutečnosti, že stěžovatel obdržel nemalé finanční prostředky z prodeje domu, který získal z dědictví po své matce. Nebyl tedy osobou v hmotné nouzi dle § 3 odst. 1 písm. c) zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“).

[3] Nad rámec krajský soud provedl právní hodnocení listiny nazvané uznání dluhu ze dne 12. 1. 2009, kterou stěžovatel prokazoval existenci dluhu vůči věřiteli. Krajský soud posoudil listinu jako uznání dluhu dle § 558 věty první zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „OZ“). Domněnka o existenci dluhu, kterou uznání dluhu zakládá, je však vyvratitelná a dle názoru krajského soudu byla jednoznačně vyvrácena shodným tvrzením stěžovatele a věřitele, že předmětná půjčka byla poskytnuta matce stěžovatele, nikoliv jemu samotnému. Pokud by stěžovatel umořoval dluh, který by po své matce převzal (původně věřitel hovořil o ručení), pak by to musely prokazovat povinně písemné úkony převzetí dluhu dle § 531 odst. 2 OZ nebo přistoupení k peněžitému závazku dle § 533 téhož zákona. Rovněž nebylo tvrzeno a prokázáno, že by došlo k zajištění závazku písemným ručitelským prohlášením stěžovatele vůči věřiteli dle § 546 OZ. Stěžovatel tedy nemohl umořovat ani dluh, který by byl od počátku jeho dluhem vůči věřiteli, neboť mu žádný takový nevznikl, ani nemohl platit dluh, který by převzal po své matce, protože žádné převzetí nebo přistoupení k dluhu ani ručení nebylo prokázáno. Krajský soud uzavřel, že poslední možností, jak by bylo možné k plnění stěžovatele přihlídnout, je přechod dluhu matky na stěžovatele jako na dědice dle § 470 odst. 1 OZ bez projednání v dědickém řízení. Tato úvaha však naráží na skutečnost, že nebyl prokázán vznik dluhu a dále na skutečnost, že i kdyby tento dluh vznikl, nebylo s ohledem na nejasná a zcela nepřesvědčivá tvrzení stěžovatele a věřitele o způsobu splácení dluhu matkou stěžovatele, prokázáno, že v době smrti matky stěžovatele dluh ještě existoval a v jaké výši.

II. Obsah kasační stížnosti

[4] Stěžovatel v kasační stížnosti brojí proti závěru krajského soudu o neexistenci jeho dluhu vůči věřiteli, neboť je názoru, že ke zpochybnění a přezkoumávání dohody o uznání dluhu ze dne 12. 1. 2009 uzavřené formou notářského zápisu nebyl soud příslušný. Úmyslem stěžovatele bylo uhradit vzniklý dluh vůči věřiteli, přičemž záměrem věřitele

pokračování

bylo písemně potvrdit, že jeho pohledávka vůči stěžovateli existuje, čemuž odpovídá obsah dohody. Stěžovatel namítal, že vyvratitelná domněnka existence dluhu, kterou zakládá notářský zápis, nebyla vyvrácena s ohledem na shodná tvrzení stěžovatele a věřitele, že dluh ve výši 2 milionů Kč vznikl a v době jeho plnění trval. Nelze tak mít za prokázaný závěr, že stěžovatel plnil na neexistující dluh, byť není známa jeho přesná výše. Rozhodnutí správních orgánů a soudu je tak založeno pouze na domněnkách neodpovídajících skutkovému stavu a je nesprávné. Správní orgány a soud postupovaly v rozporu s právním názorem obsaženým ve výše citovaném rozsudku Nejvyššího správního soudu účelově, aby stěžovateli dávky nebyly přiznány, případně aby nemuselo probíhat další složitější dokazování a zohlednění individuální situace stěžovatele. Stěžovatel z důvodu nesprávných skutkových zjištění nebyl shledán jako osoba v hmotné nouzi. Navrhuje zrušení rozsudku krajského soudu a vrácení věci k dalšímu řízení.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[5] Nejvyšší správní soud posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost byla podána včas, napadá rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, a stěžovatel je zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, ověřil při tom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[6] Nejvyšší správní soud předesílá, že velmi podobnou věcí stěžovatele se již zabýval v rozsudku ze dne 9. 5. 2018, čj. 9 Ads 52/2018-18. Právě rozhodující senát se se závěry devátého senátu v uvedeném rozsudku ztotožňuje, proto z něj v následujícím posouzení vychází.

[7] Nejvyšší správní soud ze správních spisů a soudního spisu zjistil následující skutečnosti podstatné pro posouzení kasační stížnosti. Matka stěžovatele si měla od věřitele pana P. vzít půjčku ve výši 2 000 000 Kč na vyřešení své bytové situace. Tento dluh stěžovatel uznal v celé výši a zavázal se jej splatit. Stěžovatel po smrti své matky nabyt do výlučného vlastnictví dům v Přerově. Ten na základě kupní smlouvy ze dne 25. 5. 2011 prodal za 920 000 Kč. Z výtěžku prodeje byly zaplacený částky 27 833, 15 964 a 27 600 Kč na pohledávky Finančního úřadu v Přerově, částka 110 560 Kč byla zaplacená na úhradu nákladů řízení z civilního sporu a částka 437 993 Kč byla převedena na nespécifikovaný bankovní účet. Svědek P. následně potvrdil, že tato částka byla připsána jemu. Částka 300 000 Kč byla vyplacena stěžovateli v hotovosti. Stěžovatel tvrdil, že tato částka byla obratem předána panu P., ale advokát, v jehož kanceláři k tomu mělo dojít, toto nedokázal potvrdit.

[8] Stěžovatel svůj status osoby v hmotné nouzi ve správních řízeních, z nichž vzešla napadená správní rozhodnutí, odůvodňoval jako důsledek splácení půjčky, která měla být poskytnuta jeho matce a k jejímuž splácení, ještě před její smrtí, se měl zavázat. Správní orgán prvního stupně však shledal rozpor mezi jeho tvrzeními a tvrzeními věřitele pana P. ohledně samotného vzniku závazku. Stěžovatel tvrdil, že nebyl při uzavření smlouvy o půjčce mezi svojí matkou a věřitelem osobně přítomen, kdežto věřitel tvrdí, že smlouva byla sepisována za jeho přítomnosti. Dalším rozporům je tvrzení stěžovatele, že v době

uzavření smlouvy o půjčce se svojí matkou nebydlel a tedy nevěděl, na pořízení jakého bytu si měla peníze od věřitele půjčit, naopak věřitel při svědecké výpovědi uvedl, že stěžovatel svoji matku pravidelně navštěvoval, pečoval o její domácnost a při návštěvě věřitele byl u matky vždy přítomen. Správní orgán prvního stupně shledal jako rozporná tvrzení stěžovatele a věřitele i ohledně existence závazku v době jeho údajného převzetí stěžovatelem, který převzetí dokládá notářsky ověřeným uznáním dluhu ze dne 12. 1. 2009, kdežto věřitel uvádí, že stěžovatel převzal dluh ústně a následně bylo sepsáno převzetí před notářem, přičemž současně uvedl, že stěžovatel převzal dluh jako garant – ručitel. Ručení stěžovatele však nebylo ve smlouvě o půjčce ani v jiném dokumentu upraveno, ačkoli dle § 546 OZ muselo být sjednáno písemně. Existenci závazku v době převzetí neodpovídá ani tvrzení stěžovatele, že převzal dluh na základě čestné dohody v plné výši 2 milionů Kč, ačkoliv si byl vědom toho, že jeho matka dluh postupně splácela jak finančními částkami, tak formou předávání movitých věcí věřiteli, přičemž až následně došlo na základě ústní dohody k odečtení umořené části dluhu, avšak ani stěžovatel ani věřitel nebyli schopni sdělit výši zbylého dluhu ke dni jeho převzetí.

[9] Jak již bylo uvedeno, tuto věc zdejší soud projednává již podruhé. Kasační soud svým předchozím rozsudkem sp. zn. 6 Ads 95/2013 zavázal správní orgány i soud svým právním názorem, který spočíval ve vymezení konkrétních skutečností týkajících se tvrzeného dluhu, jež jsou pro určení, že dluh skutečně existoval, rozhodné, a také zavázal správní orgány právním názorem týkajícím se situace, že nebude prokázána existence dluhu. Na základě toho provedly správní orgány rozsáhlé dokazování především výsledkem stěžovatele a věřitele, porovnaly jejich výpovědi a na základě jejich rozpornosti dospěly k závěru o neexistenci tvrzeného dluhu. Napadená správní rozhodnutí byla také předmětem přezkumu ve správním soudnictví, při kterém krajský soud mimo jiné zjistil další rozpor v tvrzení stěžovatele před správními orgány a v žalobě (ve správním řízení stěžovatel uvedl, že smlouvu o půjčce uzavřela jeho matka s věřitelem, v žalobě uvedl, že on sám ji uzavřel s věřitelem), proto žalobu stěžovatele zamítl a nad rámec nezbytného dokazování provedl právní hodnocení stěžovatelem předložené listiny uznání dluhu ze dne 12. 1. 2009.

[10] V kasační stížnosti stěžovatel namítal, že panuje shoda mezi jeho tvrzením a tvrzením věřitele v tom, že dluh ve výši 2 milionů Kč vznikl a že v době plnění trval. Kasační soud tuto námitku shledává nedůvodnou, neboť z provedeného dokazování, zejména z rozporů ve výpovědích stěžovatele a věřitele, lze mít dostatečně prokázáno, že údajný závazek (dluh) nevznikl a ani v době převzetí nebo plnění netrval. Domněnka existence dluhu v době jeho uznání, kterou by zakládalo uznání dluhu s notářsky ověřenými podpisy, byla spolehlivě vyvrácena tvrzením věřitele, že stěžovatel převzal půjčku jako ručitel, neboť jazykové vyjádření obsahu této listiny je v přímém rozporu a jde jednoznačně o uznání dluhu dle § 558 OZ. Jestliže v podané kasační stížnosti stěžovatel tvrdí, že jeho úmyslem bylo uhradit dluh věřiteli a úmyslem věřitele bylo potvrdit, že existuje jeho pohledávka vůči stěžovateli, nezbývá než konstatovat další rozpor v tvrzeních, neboť věřitel jasně vypověděl, že stěžovatel dluh převzal jako garant – ručitel a tedy není možné potvrzovat existenci dluhu stěžovatele, když mělo jít o dluh matky. I kdyby byl ručitelem a následně se sám stal dlužníkem, musela by být pro takové právní jednání, jímž dochází ke změně v osobě dlužníka, splněna obligatorně písemná forma dle § 531 odst. 3 OZ (převzetí dluhu) nebo dle § 533 téhož zákona (přistoupení k peněžitému

pokračování

závazku). Dohoda o uznání dluhu ze dne 12. 1. 2009 tedy nemůže prokazovat, že dluh vůči stěžovateli v době jejího sepsání existoval a že plnění na jeho úhradu provedené nebylo plněním bez právního důvodu. Navíc je zcela zavádějící argumentace stěžovatele, že uznání dluhu bylo učiněné před notářem, a jde tak o projev vůle, projevené dostatečně určitě před osobou právního vzdělání. Při legalizaci notář pouze ověřuje, že fyzická osoba před ním v jeho přítomnosti listinu vlastnoručně podepsala nebo podpis na listině se již nacházející před ním uznala za vlastní a nijak neodpovídá za obsah listiny [viz § 74 odst. 1 a 3 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)].

[11] K námitce stěžovatele, podle níž soud není „příslušný“ ke zpochybňování dohody o uznání dluhu, kasační soud odkazuje na ustanovení § 132 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), dle kterého soud hodnotí důkazy podle své úvahy a přitom přihlíží ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci. Jestliže se objevily rozpory ve výpovědích stěžovatele a věřitele ohledně toho, za jakých okolností došlo k uzavření smlouvy o půjčce, zvláště když stěžovatel mění svoji výpověď, když jednou uzavře smlouvu o půjčce jeho matka s věřitelem, jednou ji uzavře on sám s věřitelem, je jediné logickým následkem, že soud začne posuzovat dohodu o uznání dluhu z hlediska pravdivosti. Pro řízení ve správním soudnictví se dle § 64 s. ř. s. přiměřeně použije ustanovení první a třetí části o. s. ř., krajský soud byl tedy nepochybně oprávněn k posouzení pravdivosti stěžovatelem předložených důkazů. Ve světle rozporných výpovědí ohledně údajného vzniku závazku, nejen kdo s kým uzavřel smlouvu o půjčce, ale i kdo při uzavření smlouvy byl či nebyl přítomen, je kasační námitka v té části, že se stěžovatel a věřitel shodli, že dluh ve výši 2 milionů Kč vznikl, zcela nedůvodná, neboť stěžovatel tomu dle vlastní výpovědi nebyl přítomen.

[12] K té části kasační námitky, že dluh v době plnění trval, nezbyvá než sdělit, že není možné trvání neexistujícího dluhu, neboť domněnka existence dluhu založená dohodou o uznání dluhu byla krajským soudem spolehlivě vyvrácena, s čímž se kasační soud ztotožňuje. Právní názor obsažený v předchozím výše citovaném rozsudku 6. senátu Nejvyššího správního soudu byl správními orgány i soudem řádně zohledněn a závěr o osobě stěžovatele jako o osobě, která není v hmotné nouzi dle § 3 odst. 1 písm. c) zákona o pomoci v hmotné nouzi, je s tímto závazným právním názorem v souladu včetně postupu, jímž se k tomuto závěru dospělo.

IV. Závěr a náklady řízení

[13] S ohledem na výše uvedené dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl. O věci při tom rozhodl bez jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s., dle kterého o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

[14] O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 a odst. 2 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel, který neměl v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalované nelze náhradu nákladů řízení přiznat s ohledem na § 60 odst. 2 s. ř. s., podle něž nelze přiznat právo na náhradu nákladů řízení správnímu orgánu mimo jiné ve věcech pomoci v hmotné nouzi.

[15] Nejvyšší správní soud ustanovenému zástupci přiznal odměnu za zastupování (§ 35 odst. 10 s. ř. s.). Jde o odměnu za 2 úkony právní služby (podání kasační stížnosti a porada přesahující jednu hodinu), celkem v částce 2 000 Kč [§ 7 bod 3, § 9 odst. 2, § 11 odst. 1 písm. c) a d) vyhl. č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, ve znění pozdějších předpisů] a náhradu hotových výdajů, celkem 300 Kč (§ 13 odst. 3 téže vyhlášky), celkem tedy 2 600 Kč. K nákladům řízení se přičítá tato daň v sazbě platné ke dni ukončení řízení o kasační stížnosti, tj. ve výši 546 Kč, jelikož ustanovený zástupce je plátcem daně z přidané hodnoty. Odměna za zastupování tak činí 3 146 Kč a bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů ode dne právní moci tohoto rozhodnutí.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 11. prosince 2019

JUDr. Petr Mikeš, Ph.D.
předseda senátu